

Απόφαση ΔΕΕ, C-466/12 (13/2/2014), Svensson κ.α. κατά Retriever Sverige AB,

Παρουσίαση και κριτική προσέγγιση της απόφασης σχετικά με
τους διαδικτυακούς υπερσυνδέσμους (hyperlinks)

Νικόλαος Α. Παπαδόπουλος,
Προπτυχιακός φοιτητής, Τμήμα Νομικής, EUC

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) στην πολυαναμενόμενη πρόσφατη απόφασή του αυτή κλήθηκε, ύστερα από αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε Εφετείο της Στοκχόλμης, να αποφανθεί για ένα ζήτημα που έχει βαθιές ρίζες στις βάσεις του διαδικτυακού κόσμου όπως τον γνωρίζουμε σήμερα, δηλαδή τη νομιμότητα των διαδικτυακών υπερσυνδέσμων (hyperlinks). Πιο συγκεκριμένα, το Δικαστήριο κλήθηκε να αντιμετωπίσει μεταξύ άλλων το ερώτημα κατά πόσο η παροχή σε ιστότοπο δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή υπερσυνδέσμων προς έργα που διατίθενται ελεύθερα σε άλλον ιστότοπο συνιστά πράξη παρουσίασης στο κοινό κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.

Η εξεταζόμενη ένδικη διαφορά ενώπιον αρχικά του Πρωτοδικείου και στη συνέχεια του Εφετείου Στοκχόλμης αφορά τους δημοσιογράφους N. Svensson, S. Sjoren, M. Sahlman και P. Gadd, οι οποίοι έγραψαν άρθρα που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα Goteborgs-Posten και στον ιστότοπό της (ο οποίος επιτρέπει την ελεύθερη πρόσβαση), και εκκαλούν την εταιρία Retriever Sverige AB, η οποία εκμεταλλεύεται έναν ιστότοπο, ο οποίος παρέχει καταλόγους διαδικτυακών υπερσυνδέσμων δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή, που οδηγούν σε άρθρα ποικίλου περιεχομένου δημοσιευμένα σε άλλους ιστότοπους.

Αίτημά τους είναι η καταβολή αποζημίωσης για την ισχυριζόμενη ζημία που υπέστησαν από την χωρίς την άδεια τους εισαγωγή εκ μέρους της Retriever Sverige στον ιστότοπό της διαδικτυακών συνδέσμων δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή, που παρέπεμπαν σε άρθρα του Τύπου επί των οποίων κατέχουν δικαίωμα του δημιουργού, και τη διάθεση αυτών στους πελάτες της, προσβάλλοντας έτσι

το αποκλειστικό τους δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους. Οι εκκαλούντες ισχυρίζονται, επίσης, ότι εάν ο πελάτης ενεργοποιήσει με επιλογή έναν από τους συνδέσμους αυτούς, δεν αντιλαμβάνεται σαφώς ότι μεταφέρθηκε σε άλλον ιστότοπο για να αποκτήσει πρόσβαση στο έργο που τον ενδιαφέρει. Η Retriever Sverige από την πλευρά της υποστηρίζει ότι η παροχή καταλόγων διαδικτυακών συνδέσμων προς έργα που έχουν ήδη παρουσιαστεί στο κοινό σε άλλους ιστοτόπους δεν συνιστά πράξη δυνάμενη να θίξει το δικαίωμα του δημιουργού, καθώς και ότι με τις ενέργειές της σε ουδεμία μετάδοση οιοδήποτε προστατευόμενου έργου προέβη, δεδομένου ότι απλώς υποδεικνύει στους πελάτες της τους ιστοτόπους στους οποίους βρίσκονται τα έργα που τους ενδιαφέρουν και με τον τρόπο αυτό καθίσταται σαφές ότι όταν εκείνος ενεργοποιεί με επιλογή έναν από τους συνδέσμους αυτούς, παραπέμπεται σε άλλον ιστότοπο.

"Αίτημά τους είναι η καταβολή αποζημίωσης για την ισχυριζόμενη ζημία που υπέστησαν από την χωρίς την άδεια τους εισαγωγή(...) στον ιστότοπό της διαδικτυακών συνδέσμων δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή, που παρέπεμπαν σε άρθρα του Τύπου επί των οποίων κατέχουν δικαίωμα του δημιουργού"

1. Νομικά ζητήματα που εγείρονται

Οι συνθήκες αυτές οδήγησαν το Εφετείο Στοικχόλμης να υποβάλει στο ΔΕΕ τα εξής προδικαστικά ερωτήματα :

1) Αν κάποιος άλλος πλην του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού επί ορισμένου έργου παρέχει στον ιστότοπό του ένα δυνάμενο να ενεργοποιηθεί με επιλογή σύνδεσμο προς το έργο αυτό, πρόκειται στην περίπτωση αυτή για παρουσίαση του έργου στο κοινό υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας [2001/29];

2) Επηρεάζεται η απάντηση στο πρώτο ερώτημα από το αν το έργο στο οποίο παραπέμπει ο σύνδεσμος υπάρχει σε ιστότοπο στον οποίο μπορεί να έχει πρόσβαση οποιοσδήποτε άνευ περιορισμών ή αν η πρόσβαση υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς;

3) Πρέπει, κατά την αφορώσα το πρώτο ερώτημα εκτίμηση, να γίνει διάκριση μεταξύ της περιπτώσεως στην οποία το έργο, αφού ο χρήστης ενεργοποιήσει το σύνδεσμο, εμφανίζεται σε έναν άλλο ιστότοπο και της περιπτώσεως στην οποία το έργο, αφού ο χρήστης ενεργοποιήσει το σύνδεσμο, εμφανίζεται κατά τρόπον ώστε να δίδεται η εντύπωση ότι εμφανίζεται στον ίδιο ιστότοπο;

4) Έχει ένα κράτος μέλος τη δυνατότητα να θεσπίσει ευρύτερη προστασία του αποκλειστικού δικαιώματος του δημιουργού, προβλέποντας ότι η έννοια της παρουσίασης στο κοινό περιλαμβάνει περισσότερες ενέργειες από αυτές που απορρέουν από το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29;

2. Κανόνες δικαίου που εμπλέκονται

Ο κυριότερος κανόνας δικαίου που απασχολεί το ΔΕΕ είναι το άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2001/29⁽¹⁾, το οποίο ορίζει ότι “Τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς

και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος.” Όπως προκύπτει από την ερμηνεία του, λοιπόν, κάθε πράξη παρουσίασης έργου στο κοινό πρέπει να την επιτρέπει ο κάτοχος του δικαιώματος του δημιουργού.

Είναι γνωστό, σύμφωνα με την Δ. Καλλινίκου⁽²⁾, ότι το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό έχει μεγάλη πρακτική σημασία στο πλαίσιο της ψηφιακής διάδοσης των έργων. Το δικαίωμα αυτό, λοιπόν, όπως προκύπτει από το άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2001/29, σύμφωνα με τον Δ. Κοτσίρη⁽³⁾, καλύπτει κάθε παρουσίαση στο κοινό το οποίο δεν παρίσταται στον τόπο της παρουσίασης, και αναφέρεται σε όλες τις μορφές άυλης μετάδοσης έργου. Το δικαίωμα αυτό, επίσης, εμφανίζεται μάλλον σαν υποκειμενικό κριτήριο παρά σαν αντικειμενική προϋπόθεση.

Η έννοια της παρουσίασης στο κοινό απαρτίζεται⁽⁴⁾ από δύο στοιχεία σωρευτικά, την “πράξη παρουσίασης” έργου και την παρουσίαση του έργου αυτού σε “κοινό”. Το πρώτο στοιχείο, σύμφωνα με σχετική νομολογία του ΔΕΕ⁽⁵⁾ πρέπει να νοείται υπό ευρεία έννοια, προκειμένου να διασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας στους κατόχους δικαιώματος του δημιουργού⁽⁶⁾, και για να τυγχάνει εφαρμογής θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να τεθεί στη διάθεση του κοινού με αποτέλεσμα τα πρόσωπα που συνθέτουν το κοινό να έχουν πρόσβαση στο έργο αυτό, χωρίς να είναι καθοριστικό το αν θα χρησιμοποιήσουν ή όχι αυτή τη δυνατότητα⁽⁷⁾. Το δεύτερο στοιχείο αναφέρεται στον όρο “κοινό”. Παρότι σε γενικά πλαίσια ο προσδιορισμός της έννοιας του “κοινού” αφήνεται στην εθνική νομοθεσία και στα εθνικά δικαστήρια, το ΔΕΕ έχει ερμηνεύσει σε πολλές περιπτώσεις την έννοια αυτή. Αυτή περιλαμβάνει έναν απροσδιόριστο αριθμό δυνητικών αποδεκτών και προϋποθέτει, περαιτέρω, έναν αρκετά μεγάλο αριθμό προσώπων⁽⁸⁾. Για την εφαρμογή του το ΔΕΕ,

"Η έννοια της παρουσίασης στο κοινό απαρτίζεται από δύο στοιχεία σωρευτικά, την “πράξη παρουσίασης” έργου και την παρουσίαση του έργου αυτού σε “κοινό”."

ανάλογα με την υπόθεση, συνήθως χρησιμοποιεί το κριτήριο της ύπαρξης οικονομικού όφελους από την παρουσίαση, και το κριτήριο της ύπαρξης μιας μεγάλης ομάδας μη συγκεκριμένων ατόμων (μετρά και η χρονολογική συσσώρευση των θεατών).

Ωστόσο, όπως προκύπτει και από την εξεταζόμενη απόφαση αλλά και από πάγια νομολογία, για να συντρέχει “παρουσίαση στο κοινό” θα πρέπει μια παρουσίαση να απευθύνεται σε “νέο” κοινό, δηλαδή σε ένα κοινό το οποίο δεν ελήφθη υπόψη από τους κατόχους του δικαιώματος του δημιουργού, όταν επέτρεψαν την αρχική παρουσίαση στο κοινό⁽⁹⁾. Αρκεί, δηλαδή και η ενδεχόμενη παρουσία των ανώνυμων π.χ πελατών ενός ξενοδοχείου (το οποίο παρέχει ως επιπλέον υπηρεσία σε κάθε δωμάτιο σύστημα τηλεόρασης) που ως σύνολο εμπίπτουν στην έννοια του κοινού παρότι ο καθένας χωριστά καταλαμβάνει ιδιωτικά ένα δωμάτιο για προσωρινή διαμονή και διανυκτέρευση (βλ.προπαρατεθείσα απόφαση SGAE).

Όσον αφορά, τώρα, το ζήτημα της δυνατότητας κράτους μέλους να θεσπίζει ευρύτερη προστασία των κατόχων του δικαιώματος του δημιουργού, δυνάμει του άρθρου 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2001/29, υποστηρίζεται από την νομολογία του ΔΕΕ, ότι το άρθρο αυτό ερμηνεύεται συσταλτικά ως προς τις καλυπτόμενες πράξεις μετάδοσης. Αυτό σημαίνει πρακτικά ότι για την αποφυγή δημιουργίας νομοθετικής ανομοιογένειας και συνεπώς ανασφάλειας δικαίου για τους τρίτους, γίνεται δεκτό ότι η έννοια της παρουσίασης στο κοινό δεν μπορεί να θεωρηθεί από τα διάφορα κράτη μέλη ότι περιλαμβάνει περισσότερες ενέργειες από αυτές που διαλαμβάνονται στο ίδιο το άρθρο 3 παρ. 1⁽¹⁰⁾, ειδάλλως τούτο θα επηρέαζε οπωσδήποτε δυσμενώς και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

3. Υπαγωγή

Ο νομικός ορισμός της έννοιας των διαδικτυακών υπερσυνδέσμων υπήρξε πολλές φορές ένα αμφιλεγόμενο θέμα συζήτησης στο παρελθόν, που είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση αντιφατικών αποφάσεων από εθνικά δικαστήρια⁽¹¹⁾. Για την επίλυσή του το ΔΕΕ στην εξεταζόμενη απόφαση, όπως συνήθως κάνει, εξέτασε από κοινού τα 3 πρώτα προδικαστικά ερωτήματα, και προέβη σε ανάλυση της έννοιας της “παρουσίασης στο κοινό” σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2001/29, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από παλαιότερες αποφάσεις του, προκειμένου να αποφανθεί εάν η επίμαχη διάταξη έχει την έννοια ότι συνιστά πράξη παρουσίασης στο κοινό η παροχή σε ιστότοπο δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή συνδέσμων προς προστατευόμενα έργα που είναι διαθέσιμα σε άλλον ιστότοπο, με δεδομένο ότι στον άλλον αυτόν ιστότοπο η πρόσβαση στα εν λόγω έργα είναι ελεύθερη.

Το Δικαστήριο, λοιπόν, παρατηρεί εν προκειμένω ότι με την παροχή σε ιστότοπο δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή συνδέσμων προς προστατευόμενα έργα που έχουν δημοσιευθεί χωρίς κανένα περιορισμό πρόσβασης σε άλλον ιστότοπο, προσφέρεται στους χρήστες του πρώτου ιστοτόπου απευθείας πρόσβαση στα εν λόγω έργα. Επομένως, τα πρόσωπα που συνθέτουν το κοινό έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης, ασχέτως εάν θα τη χρησιμοποιήσουν ή όχι. Αυτό το σημείο οδήγησε το Δικαστήριο στο συμπέρασμα, ότι υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης, η παροχή δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή συνδέσμων προς προστατευόμενα έργα πρέπει να χαρακτηριστεί “διάθεση” και, κατά συνέπεια, “πράξη παρουσίασης” υπό την έννοια της διάταξης του άρθρου 3 παρ.1. Το πρώτο στοιχείο, λοιπόν, της έννοιας της παρουσίασης στο κοινό όπως αυτή αναλύθηκε στις προηγούμενες παραγράφους, καλύπτεται εν προκειμένω σύμφωνα με το Δικαστήριο. Άρα

"για να συντρέχει "παρουσίαση στο κοινό" θα πρέπει μια παρουσίαση να απευθύνεται σε "νέο" κοινό, δηλαδή σε ένα κοινό το οποίο δεν ελήφθη υπόψη από τους κατόχους του δικαιώματος του δημιουργού, όταν επέτρεψαν την αρχική παρουσίαση στο κοινό"

κατ'αρχήν τα hyperlinks συνιστούν πράξη παρουσίασης. Μένει να αποδειχθεί αν καλύπτεται και το δεύτερο στοιχείο της έννοιας, δηλαδή η παρουσίαση σε κοινό και μάλιστα σε “νέο κοινό”.

Σύμφωνα με την σκέψη 22 της απόφασης, μια πράξη παρουσίασης, όπως αυτή που διενήργησε ο διαχειριστής ενός ιστοτόπου μέσω δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή συνδέσμων, αφορά το σύνολο των δυνητικών χρηστών του ιστοτόπου που διαχειρίζεται το πρόσωπο αυτό, ήτοι έναν απροσδιόριστο και αρκετά μεγάλο αριθμό αποδεκτών. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να θεωρηθεί ότι ο εν λόγω διαχειριστής πραγματοποιεί παρουσίαση σε κοινό. Παρόλα αυτά, όμως, εν προκειμένω η διάθεση των οικείων έργων μέσω συνδέσμου δυνάμενου να ενεργοποιηθεί με επιλογή, όπως η επίμαχη, στην κύρια δίκη, δεν συνεπάγεται την παρουσίαση των εν λόγω έργων σε “νέο κοινό” για τους εξής λόγους: Το κοινό που στόχευε η αρχική παρουσίαση ήταν το σύνολο των δυνητικών επισκεπτών του οικείου ιστοτόπου, διότι, με δεδομένο ότι η πρόσβαση στα έργα μέσω του ιστοτόπου αυτού δεν υπέκειτο σε κανένα περιοριστικό μέτρο⁽¹²⁾, όλοι οι χρήστες του Διαδικτύου μπορούσαν συνεπώς να έχουν ελεύθερα πρόσβαση στα έργα αυτά. Με τον τρόπο αυτό, όταν το σύνολο των χρηστών ενός άλλου ιστοτόπου μπορούσε να αποκτήσει απευθείας πρόσβαση στα έργα αυτά στον ιστοτόπο στον οποίο τα εν λόγω έργα είχαν παρουσιαστεί αρχικώς, χωρίς παρέμβαση του διαχειριστή του άλλου αυτού ιστοτόπου, οι χρήστες του ιστοτόπου που διαχειρίζεται ο τελευταίος αυτός πρέπει να θεωρηθούν δυνητικοί αποδέκτες της αρχικής παρουσίασης και συνεπώς ότι περιλαμβάνονται στο κοινό που έλαβαν υπόψη οι κάτοχοι του δικαιώματος του δημιουργού όταν επέτρεψαν την αρχική παρουσίαση. Το συμπέρασμα, λοιπόν, που προκύπτει είναι ότι ελλείψει νέου κοινού δεν επιβάλλεται η άδεια των κατόχων του δικαιώματος του δημιουργού για μια παρουσίαση στο κοινό όπως η εξεταζόμενη.

Το Δικαστήριο προσθέτει, επίσης, ότι κατόπιν της παραπάνω διαπίστωσης, ο ισχυρισμός των εικαλούντων ότι όταν οι χρήστες του διαδικτύου ενεργοποιούν με επιλογή τον επίμαχο σύνδεσμο, το έργο εμφανίζεται δίνοντας την εντύπωση ότι παρουσιάζεται από τον ιστοτόπο στον οποίο βρίσκεται ο σύνδεσμος, ενώ το έργο αυτό προέρχεται στην πραγματικότητα από άλλον ιστοτόπο, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να μεταβάλλει το συμπέρασμα ότι η παροχή σε ιστοτόπο δυνάμενου να ενεργοποιηθεί με επιλογή συνδέσμου προς προστατευόμενο έργο που έχει δημοσιευθεί και είναι ελεύθερα προσιτό σε έναν άλλο ιστοτόπο συνεπάγεται τη διάθεση του εν λόγω έργου στους χρήστες του πρώτου ιστοτόπου και συνιστά συνεπώς παρουσίαση στο κοινό. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει νέο κοινό, εν πάση περιπτώσει δεν επιβάλλεται η άδεια των κατόχων του δικαιώματος του δημιουργού για μια τέτοια παρουσίαση στο κοινό.

Στο σημείο αυτό, για να συγκεκριμενοποιήσει το Δικαστήριο το εύρος εφαρμογής της επίμαχης διάταξης, ερμηνεύει εξ αντιδιαστολής το παραπάνω συμπέρασμα και αναφέρει ότι συνιστούν, όμως, “νέο κοινό”, το οποίο δεν λήφθηκε υπόψη από τους κατόχους του δικαιώματος του δημιουργού όταν επέτρεψαν την αρχική παρουσίαση, οι χρήστες του ιστοτόπου στον οποίο βρίσκεται ο δυνάμενος να ενεργοποιηθεί σύνδεσμος, όταν αυτός δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να παρακάμψουν περιοριστικά μέτρα που έχει λάβει ο ιστοτόπος στον οποίο βρίσκεται το προστατευόμενο έργο, μέτρα δηλαδή τα οποία σκοπό έχουν να περιορίσουν την πρόσβαση του κοινού στους συνδρομητές του και μόνο. Αυτή η πράξη συνιστά παρέμβαση, χωρίς την οποία οι εν λόγω χρήστες δεν θα μπορούσαν να αποκτήσουν πρόσβαση στα μεταδιδόμενα έργα, και ως εκ τούτου για μια τέτοια παρουσίαση στο κοινό επιβάλλεται η άδεια των κατόχων του εν λόγω δικαιώματος. Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, σύμφωνα με τη σκέψη

"Το κοινό που στόχευε η αρχική παρουσίαση ήταν το σύνολο των δυνητικών επισκεπτών του οικείου ιστοτόπου, διότι, (...) όλοι οι χρήστες του Διαδικτύου μπορούσαν συνεπώς να έχουν ελεύθερα πρόσβαση στα έργα αυτά".

31, όταν το έργο δεν διατίθεται πλέον στο κοινό μέσω του ιστοτόπου στον οποίο παρουσιάστηκε αρχικώς ή όταν διατίθεται πλέον μόνο σε ένα περιορισμένο κοινό, ενώ είναι προσιτό σε έναν άλλο ιστότοπο χωρίς την άδεια των κατόχων του δικαιώματος του δημιουργού.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο αποφαινεται βάσει των τριών πρώτων προδικαστικών ερωτημάτων ότι το άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι δεν συνιστά πράξη παρουσίασης στο κοινό, κατά τη διάταξη αυτή, η παροχή σε ιστότοπο δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή συνδέσμων προς έργα που διατίθενται ελεύθερα σε άλλον ιστότοπο.

Σχετικά, τέλος, με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το ΔΕΕ επικαλούμενο κινδύνους νομοθετικής ανομοιογένειας και ανασφάλειας δικαίου υποστηρίζει ότι το άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι είναι αντίθετο προς τη δυνατότητα κράτους μέλους να θεσπίζει ευρύτερη προστασία των κατόχων του δικαιώματος του δημιουργού, προβλέποντας ότι η έννοια της παρουσίασης στο κοινό περιλαμβάνει περισσότερες ενέργειες από αυτές που διαλαμβάνονται στη διάταξη αυτή. Σε αντίθετη περίπτωση, ο σκοπός της οδηγίας 2001/29 θα διακυβευόταν αναπόφευκτα και για το λόγο αυτό τα κράτη μέλη οφείλουν να μην κάνουν χρήση της ευχέρειας που παρέχει το άρθρο 20 της Συμβάσεως της Βέρνης σχετικά με τη δυνατότητα “ειδικών ρυθμίσεων” για τους δημιουργούς⁽¹³⁾.

4. Κριτική

Η απόφαση Svensson στηρίζεται⁽¹⁴⁾ στην έννοια του νέου κοινού για να αντιμετωπίσει το ζήτημα που προκύπτει, και προβλίνει αναμφισβήτητα σε μια πρωτοποριακή προσέγγιση της έννοιας της παρουσίασης του κοινού, βασιζόμενη στις ήδη τεθείσες από το ΔΕΕ παραμέτρους, δεδομένου ότι χαρακτηρίζει για πρώτη φορά ως πράξη

παρουσίασης την παροχή διαδίκτυακών συνδέσμων σε έργα τρίτων στο Διαδίκτυο (linking), ανεξαρτήτως του τύπου του συνδέσμου, καθόσον το Δικαστήριο δεν διακρίνει από τεχνικής απόψεως (γεγονός που μπορεί να καταστεί προβληματικό στο μέλλον), και μάλιστα χαρακτηρίζει ως πράξη παρουσίασης στο κοινό (σε νέο κοινό) την παροχή συνδέσμου προς έργο το οποίο προστατεύεται από περιοριστικά μέτρα πρόσβασης, τα οποία, βέβαια, παραβιάζονται, γεγονός το οποίο μπορεί να αποτελέσει ένα θετικό προηγούμενο σε περίπτωση ιστοσελίδων που παρέχουν στους χρήστες πρόσβαση σε μη εξουσιοδοτημένο περιεχόμενο, η νομιμότητα του οποίου μπορεί τώρα να αμφισβητηθεί⁽¹⁵⁾. Το συμπέρασμα που εξάγει το ΔΕΕ για τα προστατευόμενα έργα, τα οποία, όμως, διατίθενται ελεύθερα σε άλλους ιστοτόπους, ότι δηλαδή δεν συνιστά η παροχή σε ιστότοπο δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή συνδέσμων πράξη παρουσίασης στο κοινό, ήταν ως ένα βαθμό αναμενόμενο και ξεκάθαρο ως προς την διαπίστωσή του, όπως διαφαίνεται και από την απόφαση του ΔΕΕ να μην αναζητήσει την άποψη των Γενικών Εισαγγελέων, όπως πράττει συνήθως για τις πιο κρίσιμες αποφάσεις του, αλλά και από το μικρό μέγεθος της απόφασης. Παρόλη αυτή τη διαφανόμενη σαφήνιά της, όμως, η απόφαση με τη διατύπωση που χρησιμοποιεί, δημιουργεί κάποιες αμφιβολίες για τις πρακτικές συνέπειες, τις οποίες οι αρχές που εισήγαγε μπορεί να έχουν στο μέλλον, παρότι με την πρώτη ματιά το περιεχόμενό της φάνηκε να ικανοποιεί σε ένα βαθμό την πλειοψηφία των χρηστών του Διαδικτύου.

Πιο συγκεκριμένα, ενδεικτικά αναφέρεται στη συνέχεια μια σειρά ερωτημάτων που εγείρονται από την προσέγγιση που ακολούθησε το Δικαστήριο. Αρχικά, αλλάζει κάτι εάν το περιεχόμενο που οποιοσδήποτε χρήστης παρουσιάζει στο κοινό μέσω υπερσυνδέσμου έχει τοποθετηθεί σε συγκεκριμένη ιστοσελίδα χωρίς την εξουσιοδότηση του σχετικού

"Το συμπέρασμα που εξάγει το ΔΕΕ για τα προστατευόμενα έργα, τα οποία, όμως, διατίθενται ελεύθερα σε άλλους ιστοτόπους, ότι δηλαδή δεν συνιστά η παροχή σε ιστότοπο δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή συνδέσμων πράξη παρουσίασης στο κοινό, ήταν ως ένα βαθμό αναμενόμενο και ξεκάθαρο ως προς την διαπίστωσή του"

κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού; Η απάντηση είναι ότι αν το έργο είναι ελεύθερα προσβάσιμο σε άλλο ιστότοπο τότε είναι αδιάφορη η εξουσιοδότηση, γιατί δεν υπάρχει νέο κοινό, δηλαδή κοινό που να λήφθηκε υπόψη από τον κάτοχο του δικαιώματος του δημιουργού όταν έγινε η πρώτη εξουσιοδοτημένη παρουσίαση στο κοινό. Είναι φανερό, όμως, ότι η έννοια του νέου κοινού είναι ένα υποκειμενικό κριτήριο και όχι μια αντικειμενική προϋπόθεση⁽¹⁶⁾.

Από τη διαπίστωση αυτή προκύπτει το ερώτημα, ποιό κοινό λαμβάνει υπόψη του ο κάτοχος του δικαιώματος του δημιουργού όταν εξουσιοδοτεί την αρχική παρουσίαση στο κοινό του έργου του στο Διαδίκτυο; Όπως προκύπτει συγκριτικά με προηγούμενη σχετική νομολογία, ο συγκεκριμένος κάτοχος του δικαιώματος δημιουργού δεν παρουσιάζει το έργο του μόνο στους κατόχους του απαραίτητου εξοπλισμού και του προσωπικού τους κύκλου όπως στην SGAE, αλλά “σε όλους τους χρήστες του Διαδικτύου που θα μπορούσαν να έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε αυτό” (με την προϋπόθεση βέβαια να είναι από την αρχή ελεύθερα προσβάσιμο σε κάποιο ιστότοπο). Είναι φανερό, ότι στην Svensson ο κάτοχος του δικαιώματος του δημιουργού δεν παρουσιάζει το έργο του σε τόσο περιορισμένο κοινό όσο στην SGAE και τις υπόλοιπες σχετικές αποφάσεις.

Σύμφωνα, τώρα, με την C-431/09 και C-432/09, Airfield NV Canal Digitaal BV, “νέο είναι το κοινό που δεν λήφθηκε υπόψη από τους δημιουργούς των προστατευόμενων έργων εντός του πλαισίου της εξουσιοδότησης που δίνεται σε κάποιον τρίτο”. Επομένως, τόσο η παραπάνω απόφαση όσο και η Svensson συμφωνούν ότι είναι στη διακριτική ευχέρεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού ο προσδιορισμός της έννοιας του κοινού στο οποίο θα υπάρχει πρόσβαση, και μάλιστα αυτός ο προσδιορισμός γίνεται κατά το χρόνο της αρχικής παρουσίασης στο κοινό του έργου του. Αν ο κάτοχος του δικαιώματος δεν

εξουσιοδοτήσει την αρχική παρουσίαση του έργου του, τότε λογικά δεν έλαβε υπόψη κανένα κοινό, και αντίστοιχα, για κάθε έργο που έγινε διαθέσιμο στο Διαδίκτυο χωρίς την άδεια του κατόχου του σχετικού δικαιώματος, ισχύει ότι κάθε πράξη περαιτέρω παρουσίασής του με υπερσύνδεσμο κάνει το έργο προσβάσιμο από ένα νέο κοινό, και επομένως παραβιάζονται τα πνευματικά δικαιώματα του δημιουργού. Πώς μπορεί, όμως, να διακρίνει κανείς εάν το οποιοδήποτε έργο στον διαδικτυακό ιστό έχει γίνει διαθέσιμο στο κοινό με την άδεια του σχετικού κατόχου του δικαιώματος; Στο σημείο αυτό παρατηρούνται πρακτικές δυσκολίες εφαρμογής.

Τέλος, προβληματική κρίνεται και η στάση του Δικαστηρίου πρώτον να απορρίψει την εξέταση του επιχειρήματος που τέθηκε στην κύρια δίκη ότι οι υπερσύνδεσμοι απλώς υποδεικνύουν στον χρήστη που βρίσκεται το έργο που αναζητεί στον παγκόσμιο ιστό, και δεύτερον να μην ερμηνεύσει περαιτέρω τη διάκριση μεταξύ “ελεύθερα προσβάσιμων έργων” και “έργων, η πρόσβαση στα οποία υπόκειται σε περιορισμούς”⁽¹⁷⁾, η οποία φαίνεται να είναι αποτέλεσμα της άγνοιας ή τουλάχιστον της μη χρήσης εκ μέρους του Δικαστηρίου τεχνικών όρων σε πολλές περιπτώσεις όπου υπήρχε ανάγκη, όπως η αναφερθείσα, γεγονός που δυνατόν να δημιουργήσει αντιφάσεις και νέες αφορμές αντιπαράθεσης ενώπιόν του στο μέλλον.

.....

"Πώς μπορεί, όμως, να διακρίνει κανείς εάν το οποιοδήποτε έργο στον διαδικτυακό ιστό έχει γίνει διαθέσιμο στο κοινό με την άδεια του σχετικού κατόχου του δικαιώματος; Στο σημείο αυτό παρατηρούνται πρακτικές δυσκολίες εφαρμογής."

Σημειώσεις

1. Η οποία εισήγαγε τη διάκριση μεταξύ φυσικής (physical) διανομής και ηλεκτρονικής παρουσίασης στο κοινό, βασισμένη στο άρθρο 8 της Συνθήκης WIPO για την Πνευματική Ιδιοκτησία του 1996
2. Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, εκδ. Σάκκουλα, 3η έκδοση, Αθήνα 2008, σελ. 161
3. Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινωνικό Κεκτημένο, εκδ. Σάκκουλα, 6η έκδοση, σελ. 192
4. σύμφωνα με την C-607/11, ITV Broadcasting, σκέψεις 21 και 31
5. C-403/08 και C-429/08, Football Association Premier League, σκέψη 193
6. Βλ. απόφαση Infopaq
7. Βλ. C-306/05, SGAE, σκέψη 3
8. Βλ. απόφαση SGAE, σκέψεις 37,38, ITV Broadcasting, σκέψη 32, και C-135/10, SFC σκέψη 84 και 96
9. Βλ. C-136/09, Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Δημιουργικών Θεατρικών και Οπτικοακουστικών Έργων, σκέψη 38
10. Αιτιολογικές σκέψεις 1, 6, 7 της Οδηγίας 2001/29
11. Βλ. σχετική διαφωνία Ποινικού Δικαστηρίου Ισπανίας και 2ου Τμήματος Επιτροπής Δικαιοδικής Ιδιοκτησίας, P. Mariscal, Elzaburu (21/2/2014), The Svensson Case and the act of communication to a new public, KluwerCopyrightBlog.com
12. Ως περιοριστικό μέτρο νοείται εδώ προφανώς από το Δικαστήριο το λεγόμενο “τείχος πληρωμής” (paywall), δηλαδή το τεχνολογικό σύστημα που αποσκοπεί στην αποτροπή χρηστών του Διαδικτύου από την πρόσβαση σε κάποιο (soft paywalls – περιορισμένη πρόσβαση) ή σε όλο (hard paywalls – απαιτείται σύνδεση συνήθως με κωδικό πρόσβασης) το περιεχόμενο μιας ιστοσελίδας, χωρίς να υπάρχει πάντα η υποχρέωση πληρωμής συνδρομής π.χ The Wall Street Journal, The New York Times κλπ. Έχουν παρατηρηθεί παρόλα αυτά και πολλοί τρόποι παράκαμψης των τειχών πληρωμής, γεγονός που μπορεί να προκαλέσει δυσκολίες εφαρμογής του όρου, βλ. Alberto Bellan, Eleonora Rosati (7/3/2014), Post-Svensson stress disorder #2 :What does “freely available” mean?, ipkitten.blogspot.com
13. Βλ. απόφαση C-277/10, Luksan, σκέψη 62. Οσάκις διεθνής σύμβαση επιτρέπει σε κράτος μέλος τη λήψη μέτρου προφανώς αντίθετου προς το δίκαιο της Ένωσης, χωρίς όμως να το υποχρεώνει, το κράτος μέλος οφείλει να μην λάβει αυτό το μέτρο.
14. Κατά τον καθηγητή Tomasz Targoz, (The Court of Justice on Links : It is Allowed to Link. At least In Principle, KluwerCopyrightBlog.com) με την Svensson, η νομιμότητα των υπερσυνδέσμων κρέμεται από τη λεπτή κλωστή της έννοιας του νέου κοινού, στοιχείο που οι χρήστες του Διαδικτύου δεν θα μπορούν πάντα να αποδεικνύουν.
15. Βλ. Σχετική άποψη σε άρθρο της P. Mariscal, Elzaburu (21/2/2014), The Svensson Case and the act of communication to a new public, KluwerCopyrightBlog.com
16. Alberto Bellan, Eleonora Rosati (7/3/2014), Post-Svensson stress disorder #1 :What does “freely available” mean?, ipkitten.blogspot.com
17. Βλ. υποσημείωση 12.